

**Wyrok z dnia 2 czerwca 1995 r.
I PRN 24/95**

1. Po ogłoszeniu upadłości postępowanie w sprawie o wierzytelność skierowaną przeciwko upadłemu toczy się przed sędzią-komisarzem według przepisów rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. - Prawo upadłościowe (jednolity tekst: Dz. U. z 1991 r., Nr 118, poz. 512 ze zm. - art. 67 § 1).

2. Nieważne jest uznanie roszczenia członka zarządu spółdzielni przez zarząd spółdzielni (art. 46 § 1 pkt 6 ustawy z dnia 16 września 1982 r. - Prawo spółdzielcze, Dz. U. Nr 30, poz. 210 ze zm.).

Przewodniczący SSN: Jadwiga Skibińska-Adamowicz (sprawozdawca),
Sędziowie SN: Józef Iwulski, Kazimierz Jaśkowski,

Sąd Najwyższy, przy udziale prokuratora Stefana Trautsołta, po rozpoznaniu w dniu 2 czerwca 1995 r. sprawy z powództwa Tadeusza G. przeciwko Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w N.W. w likwidacji o zapłatę, na skutek rewizji nadzwyczajnej Ministra Sprawiedliwości [...] od nakazu zapłaty wydanego przez Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Mińsku Mazowieckim z dnia 26 kwietnia 1993 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony nakaz zapłaty i żądanie zapłaty zasiłków chorobowych za okres od 1 lipca 1992 r. do 31 grudnia 1992 r. przekazał Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w M.M. do rozpoznania, a w pozostałym zakresie postępowanie w sprawie umorzył.

U z a s a d n i e n i e

Powód Tadeusz G. domagał się wydania nakazu zapłaty zobowiązującego Rolniczą Spółdzielnię Produkcyjną w N.W. do zapłaty wynagrodzenia za pracę za czas od 1 października 1990 r. do 31 marca 1993 r. w łącznej kwocie 211.666.550 zł z ustawowymi odsetkami od daty wymagalności poszczególnych kwot składających się na całość dochodzonego roszczenia. Do pozwu dołączył umowę o pracę z dnia 5 marca 1990 r. na stanowisku prezesa- dyrektora Spółdzielni oraz pismo likwidatorów Spółdzielni z dnia 1 kwietnia 1993 r. zawierające informację, że uznają oni należność powoda z tytułu wynagrodzenia za pracę zarówno co do wymienionej kwoty głównej, jak i odsetek za zwłokę wynoszących na dzień 31 marca 1993 r. 181.201.880 zł.

Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Mińsku Mazowieckim wydał dnia 26 kwietnia 1993 r. w postępowaniu nakazowym nakaz zapłaty, w którym uwzględnił wszystkie żądania powoda, a wśród nich także żądanie wypłacenia zasiłków chorobowych za okres od 1 lipca do 31 grudnia 1992 r. wraz z ustawowymi odsetkami. Nakaz ten uprawomocnił się wobec niezłożenia w ustawowym terminie środka odwoławczego, tj. zarzutów.

W dniu 5 maja 1995 r. Minister Sprawiedliwości złożył od powyższego nakazu zapłaty rewizję nadzwyczajną zarzucając w niej rażące naruszenie art. 485, art. 3 § 2 i art. 17 pkt 4 k.p.c. oraz naruszenie interesu Rzeczypospolitej Polskiej.

Minister Sprawiedliwości podniósł, że zgodnie z art. 485 k.p.c. żądanie, co do

którego ma być wydany nakaz zapłaty, powinno być w całości wykazane dołączonymi do pozwu dokumentami, a obowiązek ten dotyczy nie tylko samego uprawnienia, ale także wysokości należności dochodzonej pozwem. Powód nie spełnił jednak powyższego warunku, gdyż przedstawił tylko umowę o pracę i pismo likwidatorów informujące o uznaniu należności, które nie mogło stanowić podstawy do wydania nakazu zapłaty, gdyż pochodziło od likwidatorów, których jednym z nich był sam powód. Wydany w tych warunkach nakaz zapłaty narusza również interes Rzeczypospolitej Polskiej, gdyż prowadzi do uzyskania przez powoda kilkusetmilionowej kwoty bez udowodnienia zasadności roszczenia, co narusza podstawowe zasady porządku prawnego obowiązujące w państwie prawa.

Przytaczając powyższe zarzuty rewidujący wniósł o uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Wojewódzkiemu-Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Lublinie jako właściwemu w myśl art. 17 pkt 4 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rewizja nadzwyczajna okazała się zasadna i celowa, chociaż z innych przyczyn niż w niej wskazane.

Sąd Najwyższy podzielił pogląd Ministra Sprawiedliwości, że zaskarżony nakaz zapłaty rażąco narusza prawo. Nakaz ten bowiem nakłada na stronę pozwaną obowiązek zapłaty wielomilionowej kwoty mimo nieudowodnienia przez powoda w całości dochodzonego roszczenia, jak tego wymaga art. 485 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem do pozwu należy dołączyć dokumenty urzędowe lub prywatne udowadniające w całości dochodzone roszczenie. Po nowelizacji art. 485 k.p.c. dokonanej ustawą z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz. U. Nr 55, poz. 318) udowodnienie to może polegać na złożeniu dokumentu prywatnego, zawierającego oświadczenie o uznaniu roszczenia, nawet bez urzędowego poświadczenia takiego dokumentu. Oświadczenie o uznaniu roszczenia musi być jednak ważne. Tymczasem powód złożył tylko umowę o pracę wykazującą płacę zasadniczą oraz pismo likwidatorów Spółdzielni z dnia 1 kwietnia 1993 r. informujące o uznaniu jego pretensji wobec tej Spółdzielni z tytułu wynagrodzenia za pracę, które nie może być potraktowane jako ważne oświadczenie woli o uznaniu roszczenia. Powód bowiem był, obok Grażyny D. - głównej księgowej Spółdzielni, autorem tego pisma. Zgodnie zaś z art. 46 § 1 pkt 8 ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (Dz. U. Nr 30, poz. 211 ze zm.) podejmowanie uchwał w sprawach czynności prawnych dokonywanych między spółdzielnią a członkiem zarządu oraz reprezentowanie spółdzielni przy tych czynnościach należy do zakresu działania rady nadzorczej. Oznacza to, że powód, będący członkiem zarządu, nie mógł uznać swojego roszczenia z tytułu wynagrodzenia za pracę i zasiłków chorobowych skierowanego przeciwko tejże Spółdzielni. Prawo do decydowania o uznaniu bądź nieuznaniu roszczenia przysługiwało bowiem wyłącznie radzie nadzorczej (komisji rewizyjnej), a uprawnienia tego nie wyłączyły przepisy dotyczące likwidacji i upadłości spółdzielni zawarte w omawianej ustawie z dnia 16 września 1982 r. (art. 113-137).

Nie jest natomiast trafny zarzut rewizji nadzwyczajnej dotyczący naruszenia przez Sąd Rejonowy art. 17 pkt 4 k.p.c. Przepis art. 480 k.p.c. stanowi bowiem, że

postępowanie nakazowe i upominawcze należy do zakresu działania sądów rejonowych. Wyłącza on zatem, jako przepis szczególny dotyczący postępowania odrębnego, stosowanie art. 17 k.p.c.

Sąd Rejonowy wydając zaskarżony nakaz zapłaty naruszył również przepisy regulujące właściwość organów w sprawach dotyczących zasiłku chorobowego. Mianowicie zgodnie z art. 2 ustawy z dnia 17 października 1974 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (jednolity tekst: Dz. U. z 1983 r., Nr 30, poz. 143 ze zm.) zasiłek chorobowy jest świadczeniem pieniężnym z ubezpieczenia społecznego, wobec czego jeżeli uspołeczniony zakład pracy nie wypłaci go swojemu pracownikowi w czasie trwania zatrudnienia, pracownik ten może - zgodnie z art. 49 ust. 1 ustawy - wystąpić z wnioskiem do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o ustalenie uprawnień do zasiłku. Nie jest natomiast możliwe orzekanie przez sąd rejonowy w kwestii przyznania bądź odmowy przyznania pracownikowi tego zasiłku. Tymczasem tak postąpił właśnie Sąd Rejonowy. Stanowi to naruszenie art. 1 i 2 k.p.c. i zgodnie z art. 369 pkt. 1 k.p.c. powoduje nieważność postępowania.

Zaskarżony nakaz zapłaty został więc wydany z rażącym naruszeniem przepisów proceduralnych (w tym także z naruszeniem przepisów skutkującym nieważność postępowania - art. 421 § 3 k.p.c.). Nałożenie w tej sytuacji na pozwanego obowiązku zapłaty bardzo wysokiej kwoty pieniężnej, narusza także interes Rzeczypospolitej Polskiej, co pozwala na uwzględnienie rewizji nadzwyczajnej mimo upływu terminu z art. 421 § 2 k.p.c.

W związku z tym konieczne stało się uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty w całości, przy czym w części dotyczącej wynagrodzenia Sąd Najwyższy umorzył postępowanie w sprawie na podstawie art. 355 § 1 k.p.c., gdyż wydanie nakazu zapłaty w tej części jest obecnie niedopuszczalne.

Z wyjaśnień syndyka masy upadłości Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w N.W. złożonych na rozprawie przed Sądem Najwyższym w dniu 2 czerwca 1995 r., kserokopii jego sprzeciwu z dnia 13 lutego 1995 r. złożonego od ustalonej listy wierzytelności oraz z pisma procesowego powoda z dnia 22 maja 1995 r. wynika, że w dacie wydania nakazu zapłaty uwzględniającego żądanie powoda Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna w N.W. była w stanie likwidacji. Postanowienie o ogłoszeniu jej upadłości zapadło dnia 23 marca 1994 r., a nakaz zapłaty przeciwko tej Spółdzielni został wydany dnia 27 kwietnia 1993 r. Oznacza to, że wierzytelność powoda powstała przed ogłoszeniem upadłości i była skierowana przeciwko upadłemu, a nie przeciwko masie upadłości.

Z faktu tego wypływają doniosłe konsekwencje. Po pierwsze - zgodnie z art. 67 § 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. Prawo upadłościowe (jednolity tekst: Dz. U. z 1991 r., Nr 118, poz. 512 ze zm.), po ogłoszeniu upadłości czynności postępowania upadłościowego pełni sędzia-komisarz, z wyjątkiem czynności, które należą do sądu. Tym samym po ogłoszeniu upadłości postępowanie w sprawie o wierzytelność skierowaną przeciwko upadłemu toczy się przed sędzią-komisarzem według przepisów Prawa upadłościowego. Po wtóre - w myśl art. 66 tego Prawa, w sprawie przeciwko masie upadłości sądem właściwym jest sąd znajdujący się w siedzibie tego sądu, w którym toczy się postępowanie upadłościowe. Porównanie treści wymienionych przepisów prowadzi do wniosku, że roszczenie, które powstało po ogłoszeniu upadłości, skierowane przeciwko masie upadłości, podlega

dochodzeniu w drodze procesu przed sądem właściwym w rozumieniu art. 66 Prawa upadłościowego, natomiast roszczenie powstałe przed ogłoszeniem upadłości podlega dochodzeniu przed sędzią-komisarzem w postępowaniu upadłościowym. Przepisy Prawa upadłościowego określają też sposób postępowania wierzycieli upadłego, którzy chcą uczestniczyć w czynnościach postępowania upadłościowego.

Przed wszystkim z art. 14 § 1 Prawa wynika, że sąd, uwzględniając wniosek o ogłoszenie upadłości, wydaje postanowienie, w którym - między innymi - wzywa wierzycieli upadłego, by zgłosili swoje wierzytelności w oznaczonym terminie, a ponadto wyznacza sędziego-komisarza i syndyka upadłości. Dopelnieniem tego przepisu jest art. 150 Prawa upadłościowego, który stanowi, że każdy wierzyciel upadłego, który chce uczestniczyć w czynnościach postępowania upadłościowego, do udziału w których niezbędne jest ustalenie wierzytelności, powinien w oznaczonym terminie zgłosić sędziemu-komisarzowi swoją wierzytelność oraz przedstawić dowody na jej istnienie (art. 152 § 1). Po upływie terminu do zgłoszenia wierzytelności syndyk sporządza niezwłocznie projekt listy wierzytelności, a jeszcze przed tym faktem wzywa upadłego, by w oznaczonym terminie złożył oświadczenie co do zgłoszonych wierzytelności, a zwłaszcza, czy je uznaje (art. 153).

Zgodnie z art. 161 Prawa upadłościowego syndyk składa projekt listy wierzytelności sędziemu-komisarzowi (§ 1), który po wysłuchaniu syndyka i upadłego na wyznaczonym w tym celu posiedzeniu wydaje postanowienie co do uznania lub odmowy uznania w całości lub w części zgłoszonych wierzytelności (§ 2), a następnie ogłasza przez obwieszczenie o ustaleniu listy wierzytelności (§ 3). W myśl art. 162 § 1 tego Prawa, osoby w tym przepisie wymienione mogą złożyć sprzeciw do sądu co do uznania wierzytelności lub odmowy jej uznania, a w razie niezgodności ustalonej listy z wnioskiem lub oświadczeniem syndyka - stosownie do § 2 tego przepisu - powyższe prawo przysługuje także syndykowi. O zasadności sprzeciwu rozstrzyga sąd po przeprowadzeniu rozprawy, na którą wzywa: syndyka, upadłego, wierzyciela, który złożył sprzeciw oraz wierzyciela, którego wierzytelności sprzeciw dotyczy (art. 165 § 1).

Według art. 203 § 1 Prawa upadłościowego, po ustaleniu przez sędziego-komisarza listy wierzytelności następuje podział funduszków masy jednorazowo lub kilkakrotnie w miarę likwidacji majątku masy, przy czym art. 204 tego prawa określa kolejność zaspokojenia należności z masy upadłości. Plan podziału wierzytelności sporządza syndyk określając w nim sumę podlegającą podziałowi, wierzytelności i prawa osób uczestniczących w podziale, sumę przypadającą każdemu uczestnikowi w wyniku podziału oraz kwoty podlegające wypłacie i kwoty pozostawione w depozycie sądowym (art. 207 § 1). Jeżeli nie zostały wniesione zarzuty przeciwko planowi podziału, sędzia-komisarz zatwierdza plan podziału, a plan taki podlega wykonaniu (art. 210). Po wykonaniu planu podziału sąd stwierdza postanowieniem ukończenie postępowania upadłościowego (art. 217). W myśl art. 170 § 1 Prawa upadłościowego wyciąg z ustalonej listy wierzytelności zawierający oznaczenie wierzytelności oraz sumy na jej poczet otrzymane przez wierzyciela jest po ukończeniu postępowania upadłościowego tytułem egzekucyjnym przeciwko upadłemu.

Jak z przytoczonych przepisów wynika, wydanie postanowienia o ogłoszeniu upadłości, otwierające drogę do postępowania upadłościowego, prowadzi do zaspokojenia roszczeń wierzycieli, jeżeli majątek masy na to pozwala, i wyłącza drogę procesu cywilnego. Wniosek ten potwierdzają dodatkowo dwa przepisy: art. 169 Prawa

upadłościowego, który stanowi, że odmowa uznania wierzytelności w całości lub w części w trybie przepisów rozdziału VI tego Prawa nie tamuje możliwości jej dochodzenia przeciwko upadłemu po ukończeniu lub umorzeniu postępowania upadłościowego oraz art. 62, który przewiduje, że postępowanie w sprawie wszczętej przeciwko upadłemu przed ogłoszeniem upadłości o wierzytelność, która ulega zgłoszeniu do masy, może być podjęte (przeciwko syndykowi) tylko w tym przypadku, gdy w postępowaniu upadłościowym sędzia-komisarz nie uznał wierzytelności albo gdy na skutek sprzeciwu sąd odmówił jej uznania.

Należy więc stwierdzić, że skoro wierzytelność powoda wobec Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w Nowej Wsi powstała przed ogłoszeniem jej upadłości - a ściśle w okresie, gdy Spółdzielnia ta była w stanie likwidacji spowodowanej niewypłacalnością, to tym samym wierzytelność powoda powstała w stosunku do upadłego w rozumieniu art. 1 Prawa upadłościowego, wobec czego jej dochodzenie może i powinno obecnie nastąpić na podstawie przepisów Prawa upadłościowego, tj. w postępowaniu przed sędzią-komisarzem, a nie przed sądem w drodze procesu cywilnego.

Wobec tego, że roszczenie powoda jest już zgłoszone sędziemu-komisarzowi w toczącym się postępowaniu upadłościowym, postępowanie procesowe w tym zakresie, po uchyleniu przedmiotowego nakazu zapłaty, należało umorzyć na podstawie art. 355 § 1 k.p.c. Natomiast w części dotyczącej zasiłków chorobowych Sąd Najwyższy przekazał sprawę do rozpoznania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w M.M. jako właściwemu mając na uwadze art. 464 § 1 k.p.c.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji wyroku.

=====